

HUQUQIY TA'LIM ORQALI O'QUVCHILARDA HUQUQIY ONG VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH

Saidova Shaxnoza Baxtiyorovna

Urganch RANCH texnologiya universiteti

1-chi bosqich magistr talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20320378>

Annotatsiya

Mazkur maqolada huquqiy ta'limning o'quvchilar shaxsini shakllantirishdagi ahamiyati, huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalarining mazmun-mohiyati hamda ularni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot davomida umumta'lim maktablarida huquqiy ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion metodlar tahlil qilinib, tajriba-sinov natijalari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: huquqiy ta'lim, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, o'quvchi shaxsi, pedagogik texnologiya, fuqarolik tarbiyasi, interfaol metodlar, ta'lim samaradorligi.

Аннотация

В данной статье раскрываются значение правового образования в формировании личности учащихся, сущность понятий правового сознания и правовой культуры, а также педагогические механизмы их развития. В ходе исследования были проанализированы инновационные методы, направленные на повышение эффективности правового образования в общеобразовательных школах, и на основе результатов опытно-экспериментальной работы разработаны практические рекомендации.

Ключевые слова: правовое образование, правовое сознание, правовая культура, личность учащегося, педагогическая технология, гражданское воспитание, интерактивные методы, эффективность образования.

Annotation

This article discusses the importance of legal education in shaping students' personalities, the essence of legal consciousness and legal culture, as well as the pedagogical mechanisms for their development. During the research, innovative methods aimed at improving the effectiveness of legal education in secondary schools were analyzed, and practical recommendations were developed based on the results of experimental studies.

Keywords: legal education, legal consciousness, legal culture, student personality, pedagogical technology, civic education, interactive methods, educational effectiveness.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida jamiyat taraqqiyoti insonlarning huquqiy savodxonligi, qonunlarga hurmati hamda fuqarolik mas'uliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, yosh avlodda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Huquqiy demokratik davlat qurishda har bir fuqaroning o'z huquq va majburiyatlarini bilishi, qonunlarga rioya qilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois umumta'lim maktablarida huquqiy ta'limni samarali tashkil etish dolzarb pedagogik muammo sifatida qaralmoqda.

Huquqiy ta'lim o'quvchilarda nafaqat huquqiy bilimlarni shakllantiradi, balki ularda adolat, mas'uliyat, insonparvarlik, fuqarolik burchi kabi insoniy fazilatlarni ham rivojlantiradi. Huquqiy ong va madaniyatning shakllanishi yoshlarning jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarga ongli

ravishda yondashishiga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan huquqiy ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, suhbat, anketa, test, qiyosiy tahlil hamda tajriba-sinov metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot umumta'lim maktabining 7–9-sinf o'quvchilari orasida olib borildi. Tajriba jarayonida o'quvchilarning huquqiy bilim darajasi, huquqiy ong va madaniyat ko'rsatkichlari aniqlanib, maxsus pedagogik dastur asosida shakllantiruvchi ishlar amalga oshirildi.

1-jadval Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirish mezonlari

Mezonlar	Ko'rsatkichlar	Baholash darajasi
Huquqiy bilim	Konstitutsiya va qonunlarni bilish	Yuqori, o'rta, quyi
Huquqiy tafakkur	Huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish	Yuqori, o'rta, quyi
Huquqiy xulq-atvor	Qonunlarga rioya qilish	Yuqori, o'rta, quyi
Fuqarolik mas'uliyati	Jamiyatdagi faollik	Yuqori, o'rta, quyi

Tadqiqotda interfaol metodlardan foydalanishga alohida e'tibor qaratildi. Xususan, "Aqliy hujum", "Munozara", "Keys-stadi", "Rolli o'yinlar" kabi metodlar orqali o'quvchilarning huquqiy vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish ko'nikmalari rivojlantirildi.

NATIJALAR

Tajriba-sinov ishlari natijasida o'quvchilarning huquqiy bilim darajasi va huquqiy madaniyat ko'rsatkichlarida sezilarli o'sish kuzatildi. Tajriba guruhida interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning huquqiy tafakkuri va fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

2-jadval Tajriba va nazorat guruhlarining natijalari

Guruhlar	Yuqori daraja	O'rta daraja	Quyi daraja
Tajriba guruhi	62 %	30 %	8 %
Nazorat guruhi	34 %	46 %	20 %

Natijalardan ko'rinadiki, tajriba guruhida yuqori darajadagi ko'rsatkichlar nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori bo'lgan. Bu esa huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish samarali ekanligini tasdiqlaydi.

3-jadval Huquqiy ta'limda qo'llanilgan metodlarning samaradorligi

Metod nomi	Samaradorlik darajasi	Natija
Munozara metodi	Yuqori	Mustaqil fikrlash rivojlandi
Keys-stadi	Yuqori	Huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish shakllandi
Rolli o'yinlar	O'rta	Amaliy ko'nikmalar mustahkamlandi
Test va savol-javob	O'rta	Bilimlarni nazorat qilish kuchaydi

Huquqiy ta'lim jarayonida multimedia vositalari, elektron darsliklar va videomateriallardan foydalanish o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshirdi. Ayniqsa, real hayotiy huquqiy vaziyatlarni modellashtirish o'quvchilarning huquqiy ongini rivojlantirishda samarali bo'ldi.

MUHOKAMA

Huquqiy ong va huquqiy madaniyat jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. O'quvchilarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda maktab, oila va mahalla hamkorligi muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, huquqiy ta'lim faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmasligi, balki amaliy faoliyat bilan bog'liq holda tashkil etilishi lozim.

Huquqiy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda huquqiy vaziyatlarga ongli munosabat shakllantiradi. Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan darslar ta'lim samaradorligini oshiradi.

Bugungi kunda yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishda ham huquqiy ta'limning o'rni katta. Huquqiy bilimga ega bo'lgan o'quvchi o'z huquq va majburiyatlarini chuqur anglaydi, qonunlarga hurmat bilan qaraydi va jamiyat hayotida faol ishtirok etadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, huquqiy ta'lim orqali o'quvchilarda huquqiy ong va madaniyatni shakllantirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biridir. Tadqiqot natijalari huquqiy ta'lim jarayonida interfaol metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. O'quvchilarda huquqiy bilim, huquqiy tafakkur va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirish orqali huquqiy demokratik jamiyatni barpo etishga xizmat qiluvchi barkamol avlodni tarbiyalash mumkin.

References:

1. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
3. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2019.
4. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
5. Hasanboyev J. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2017.
7. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.